

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D. POLUGOD. 20 D.
CETVRTGOD. 15 D. POJEDINI BROJ 1.50 D.

Koncentracija

Čini se, kao da nam opet sunce sije. Kao da je nastalo neko zatišje i primirje, kao da nam daju, da se odmorimo od teških udaraca, koji su naš narod bili kroz 10 godina bez prestanka. Bila je to jedna besprimjerna katastrofa, — u vezi sa svjetskim ratom, a ipak sama gotovo tolika, kao katastrofa svjetskog rata. Čudo je, da je od nas još nešto ostalo i da je tako ostalo. Iz golemih i nepreglednih ruševina i garišta nastaje tu i tamo novi život. Dolje na jugo-istoku počinje da se ispunjava tisućljetni san: vide se konture izgradnje židovske narodne domaje.

Prošlo je nekoliko mjeseci bez velikih trzavica i potresa. Ima nekoliko pojava, koje bi mogle značiti konsolidaciju. Nedavno je vijećao Akcioni Odbor cionističke organizacije u Londonu, koji je stvorio nekoliko odsudnih zaključaka. Odluka nije bila laka, javljaju se bojazni, kojim će posljedicama uroditi ti zaključci. Ipak je to promjena na bolje: prestala je neizvjesnost, znademo što hoćemo, imademo jasan cilj pred očima. Svjetska konferencija za pripomoć u Karlovim Varyma znači takodjer udruživanje naših rasparčanih sila i pokušaja, da sav rad krene konstruktivnim pravcem. Interparlamentarna Unija u Ženevi primila je jednoglasno rezoluciju u korist židovske narodne domaje u Palestini. Keren Kajemet kupio je nakon dugog vremena opet velik komad zemlje — 40.000 dunuma u Emeku — i time zaokružio svoj posjed na 150.000 dunuma. U Palestini nestalo je besposlice, izgledi žetve su povoljni, gradi se, radi i napreduje. Sve su to vedre pojave, koje bi trebale da unesu vedrine u naš galutski život. Pa ipak raspoloženje nije nimalo vedro, nego smo nekuda zabrinuti i potišteni i kao da nas pritište neka mora. Što to znači?

Dobar je taj strah. On nas barem sili na oprez i na razmišljanje. Ogleđavamo se i ispitujemo, gdje smo i koliko još imamo do cilja. Ako sve dobro odmjerimo, spoznajemo, da je udaljenost nešto posve relativna. Cilj je na vidiku, regbi, na dohvatu ruke, koju tek treba da ispružimo. Sve zavisi o tempu, kojim ćemo koracati. Ako čvrsto zakoračimo, možemo put prevaliti za dan, dva, može još naša generacija izgraditi Cijon. Ali ako budemo tromi, ako ne popravimo tempo, onda nitko živ ne može izračunati, kad ćemo doći na metu. A tko zna, hoćemo li onda uopće ikada stići u Cijon...

Tempo koračanja naša je glavna briga. Kako da se tempo popravi i ubrza? To je pitanje u središtu diskusije. O odgovoru zavisi brža ili sporija, bolja ili lošija

izgradnja židovskoga Erec Jisraela. Vrijedno je i važno, da se naši najbolji unovi tim pitanjem pozabave. To nije doktrinarno pitanje i nije teorija, nego skroz na skroz praktična stvar. Za gradnju treba zemljišta i drugog materijala, treba osnove i treba ljudi. Svega toga ima u nas. Pa ipak ne ide, kako bi trebalo da ide. Jer nemamo dosta zemljišta, ni dosta materijala, ni dosta ljudi. A zašto ih nemamo? Jer nemamo dosta novaca. To je centralno pitanje: kako doći do novaca, do dovoljne svote i dosta brzo?

To je stvar tehnike sabiranja sredstava, to je pitanje organiziranja svakodnevnog »sitnog« rada. Prezreni svakodnevni sitni rad treba da donese Keren Hajesodu unutar jedne godine 500.000 funti. To će biti upravo dosta, da se uzdrže dosadanje pozicije. I treba da donese Keren Kajemetu 250.000 funti. To će biti upravo dosta, da se plate dugovi za kupljena zemljišta. Ako sakupimo kroz godinu dana »sitnu« svotu od 750.000 funti, onda još nijesmo stvorili ništa nova, velika, nijesmo se ni za korak približili cilju, tek smo ušćuvali ono, što imamo. A ako bismo sakupili 2 puta 750.000 funti, u jednoj godini, onda bismo tek učinili jedan novi, daljnji, ne vrlo veliki, korak prema cilju. Ali na to mi sad i ne smijemo da mislimo. Mi smo u sto briga i bili bi sretni, da sakupimo makar samo 750.000 funti. To je simptomatično za situaciju. Kako smo čedni postali! U tome je najveća opasnost. Neoboriva je istina, iskustvo to dokazuje, da trebamo dvostruku svotu, ako hoćemo, da ušćevamo postojeće pozicije. Trebamo progresivnih prihoda, jer trebamo novih pozicija. Stare pozicije mogu obastati samo onda, ako pored njih nastaju neprestano nove pozicije.

Zašto smo čedni? Zašto nemamo smjelogosti reći narodu cijelu голу istinu? Zašto nemamo odlučnosti, da tražimo od naroda ono i onoliko, što i koliko u istinu trebamo? Bili smo nestrpilivi, izbacivali smo uvijek nove parole, koje nijesu upaljivale, jer ih nijesmo dobro pripravili i jer nijesmo dali vremena, da se razviju i oprobaju. Keren Hageula, Keren Hajesod, Jewish Agency, Židovski svjetski kongres, — te smo parole za redom izbacili, otupili, profanirali i — odbacili. Sad ćemo pokušati sa proširenom Jewish Agency. Ako ni to ne upali, što onda? Svaka je ta parola bila dobra, sve su išle za istim ciljem, koji se — nije postigao. Jer se novac, u onome opsegu, koji je nama potreban, ne može postići parolama. On se može postići samo svakodnevnim sitnim

neumornim sabirnim radom od čovjeka do čovjeka. Tome se hoće jedan savršeni sistem sabiranja, koji će zahvatiti svakog židovskog čovjeka. Za to treba velik krug saradnika, koji će stalno obilaziti židovske kuće i kucati na židovske džepove. Za to nam treba pomoć naših žena i djevojaka, koje imaju dosta vremena. To bi bila dužnost i najljepša zadaća naše omladine.

Na svome petome sletu naša je omladina spoznala i priznala tu svoju dužnost. No bojim se, da su i ti zaključci stvoreni samo iz principa, radi ideologije i — da će se samo u malome dijelu izvršiti. Žao mi je omladine, koja još uvijek vrluda i traži neke ideologije. U galuti, danas, ne može biti harmoničnog židovskog života i harmoničnog židovskog čovjeka. Badava ga tu tražimo, tu ga ne ćemo naći, i ne ćemo ga tu moći stvoriti. Treba imati odvažnosti, da se to prizna i da se zaludu ne troše energije oko izgradnje galutске ideologije.

Naša je nesreća, da se ne umijemo koncentrisati, ni stvarno, ni prostorno, ni vremenski. Hoćemo u isto vrijeme i ovo i ono: i židovsku narodnu domaju i — onako usput, bujni židovski život, brojne stanice i institucije u galuti. To nadilazi naše snage. Kad bismo se potpuno, ili barem približno potpuno, bacili na jedan cilj i ograničili na jednu zadaću — na židovsku narodnu domaju —, kad bismo se kroz nekoliko godina ili decenija, kad bi se jedna cijela generacija koncentrisala prvenstveno i što isključivije na taj jedan cilj, mislim, da bismo bili dosta jaki, da ga postignemo. Ali ako, usput, još izdajemo 150.000.000 dolara u 10 godina za hitnu pomoć u galuti, ako u tolikim mjestima u galuti gradimo sinagoge, gombaone, ješive, seminare, bolnice, groblja i t. d., onda nam mora nestati daha.

Znam, ne smijemo zanemariti galutu, doklegod tu živi najveći dio našega naroda. I tu su potrebe, kojima treba udovoljiti. Ali mora li sve to biti upravo sad i u tom opsegu? Ne bi li to moglo malo čekati i ne bi li se moglo, ako već mora biti, provesti u čednijem opsegu? Lokalni koloriti, lokalne potrebe, lokalna pomoć i lokalne taštine zauzimlju prevelike dimenzije, dominiraju toliko, te ne daju dovoljno mjesta koncentričnom konstruktivnom radu oko namicanja sredstava za izgradnju Erec Jisraela. Što se postiglo sa ogromnim svotama Jointa i ostalih židovsko-američkih društava? Ma da je učinak tih svota bio za mnogo hiljada židovskih duša vrlo blagotvoran, on ipak nije stvorio ništa trajna i nije doprinio ni mrve za riješenje židovskoga pitanja. Da se polo-

vica te svote investirala u Erec Jisraelu, bila bi dostajala, da nam sagradi našu narodnu domaju. Koliko bi se jednostavnije, jeftinije, brže, lakše i solidnije mogli rješavati svi galutski problemi, kad bi se mogli osloniti na jednu narodnu domaju u Palestini!

Udio jugoslavenskih Židova na rješavanju velikih općenitih židovskih problema može da bude tek vrlo malen. Malo nas je po broju, vrlo smo raštrkani, slabi po kapitalu, a još slabiji na volji, oduševljenju i požrtvovnosti. Ako sebi još naprimo u svakome mjestu Jugoslavije specijalne lokalne zadatke, ako dalje nastavimo — radi principa, ideologije ili manifestacije — osnivanjem lokalnih društava, saveza i institucija, koje ipak ne mogu, u našem miljeu, da žive pravim bujnim životom, nego jedva nekako vegetiraju, onda se maleni krug naših javnih radnika i nešto širi krug naših prinosnika moraju brzo umoriti. Onda nas ne smije čuditi, ako nam se kaže: ne možemo toliko davati, prečesto se dolazi. (Ja znam, da su to tek izgovori. Ali treba računati sa činjenicama.) Onda za velike savremene konstruktivne zadatke, za izgradnju Erec Jisraela, ne možemo kod nas naći sredstava. Onda u statistici Keren Hajesoda i Keren Kajemeta stojimo — i apsolutno i relativno — duboko dolje, na kraju tabele. Onda nam osnutak naseobe za naše halucim pravi velikih briga.

Mi bismo mogli doći do neke važnosti i ugleda, mogli bismo zauzeti vidnije mjesto u opće židovskom radu, mogli bismo steći velikih zasluga za našu stvar, ako bismo kod nas kroz neko vrijeme koncentrisali sve naše energije na izgradnju Erec Jisraela. Makar pri tome, prolazno, trpila koja ta naša lokalna, autonomna institucija! Možemo li nasmoći toliko lokalnog samoprijedora, možemo li pritajiti na neko vrijeme naše lokalne taštine? Na nama je, da dademo primjer i dokaz, da se koncentracijom, makar i čednih, sila i sredstava mogu postići razmjerno vrlo ugledni rezultati. To je najpozitivnije i najvrijednije, što bi mogli jugoslavenski Židovi učiniti za izgradnju židovske narodne domaje.

Lav Stern.

„Zakon“

od Abrahama Schlesingera, Buchan a. F.

Svaki puta imade da se pita kakova bi općena posljedica nastala, na osnovu onih rečenih četiri kriterija, kad vaskoliko židovstvo u opće dojučini problematični propis ne bi držalo. Kod toga može kriterij »historičkog nacionalnog osjećaja« da bude već zbog svoje emocionalne naravi samo neka općena baza, općeno conditio sine qua non cijelog ovog načina vjernosti zakonu. U pojedinim slučajevima, o kojima ćemo još napose da govorimo, gdje ostali kriteriji ne pomažu, tad ovaj zadnji daje zadnju i konačnu odluku.

Da ovo svoje mišljenje objasnim, navest ću nekoliko primjera. Jedan propis prema rabinskom tumačenju zabranjuje brijanje, t. j. skidanje brade nožem, no dozvoljava uporabu škara, praška za odstranjenje dlake itd. Nereligiozni nacionalni Židov, koji će se ovoj zabrani suprotstaviti, jer misli da je u vezi s poganskom vjerom starih Kanaanćana, mo-

Napred u Emeku!

Piše dr. E. M. Zweig, Jerusolim.

Ostvarenje židovske narodne domaje u Erec Jisraelu osjeća židovski narod kao teško breme. Množe se problemi svake vrsti, unutarnji i vanjsko-politički, financijski i gospodarski, da otešćaju ovu zadaću. Još nisu osigurane prve tekovine i već nas nužda dalje tjera, goni nas strah, da ne zakasnimo, da nas razvitak ne pretekne. Često su se u strahu pitali oni, koji su stajali sred užurbanoga rađa, da li doista stvar napreduje, a Židovi vani slušaju na svaku nepovoljnu, na svaku sumnjivu vijest iz Erec Jisraela.

Bilo je to u takovom raspoloženju sumnje u sopstvenu snagu, kad je u proljeću 1921. direktorij Keren Kajemeta kupio preko 40.000 dun. zemljišta u Emek Jisraelu: Nuris i Nahalal. Time je učinjen lijep početak ne samo za daljnje kupnje zemljišta, već i za kolonizaciju prema jednom planu, koja se razvila neizmjerom brzinom. Keren Kajemet Lejisrael učinio je početak s kupnjom, asanacijom i pripremom zemljišta, a cionistička je Egzekutiva, brzo nastavila, sagradivši na tome zemljištu iz sredstava Keren Hajesoda niz naseobina, koje opravdaju najljepše nade.

To su bila djela, koja su učvrstila vjeru židovskoga naroda u samog sebe, djela, na koja se mogla s pravom pozvati cionistička organizacija pred vrhovnim komesarom, djela, koja je on u svome izvještaju na mandatarnu vlast istakao i s kojima se Engleska diči pred Ligom Naroda. Ali naša radost nad tim uspjesima nije mogla dugo trajati. Mjereni s potrebama narednog časa, bili su tek kaplja na ugrijanom kamenu. Nestrpljivo čekaju u zemlji hiljade od naših najboljih omladinaca, koji su se ovdje u zemlji učvrstili i izučeni u poljodjelstvu, cestogradnji i zidarstvu, na naseljenje, na sljubljenje sa zemljom, a mnoge druge tisuće, ispunjeni istim nadama i sa dostatnim sredstvima kucaju na vratima Erec Jisraela i traže ulaz u zemlju. Iz svih dijelova svijeta, i iz Amerike, dopro je glas na odgovorne upravitelje Keren Kajemet Lejisraela, da pravovremeno osiguraju narodu, koji se

vraća, zemljišta, mnogo zemljišta. I karakteristično je za veliku nestrpljivost onih Židova izvan Erec Jisraela, da je nastao zahtjev, da se osigura barem komad palestinskog zemljišta za ovu ili onu grupu iz pojedinih zemalja.

Taj zov, taj neprestani zahtjev nije se prečuo u Jerusolimu. Zrelim promišljanjem pripremio je direktorij K. K. L. sve predradnje i ako se morala tu i tamo provesti mala arondacija ili amelioracija starijega zemljišta, ostao je čvrsti cilj, koji je jednom jasno shvaćen, cilj koncentracijone politike, za koji se toplim riječima izjavio prof. E. Mead, stručnjak, koji je pozvan po cionističkoj organizaciji, i koji je tako pririsao srcu našega naroda, onaj cilj, koji možemo izraziti jednom važnom riječju — Emek, više zemljišta u Emeku!

I dok su još stručnjaci ispitivali zemljište, koje je ponudjeno K. K. L. na kupnju, prodrle su u židovsku javnost, prije samih činjenica, i često pretjerane, vijesti, da je u Emeku izvršena velika kupnja zemljišta. Danas već možemo u bitnosti potvrditi ove vijesti. K. K. L. je, kao i prvi put, odlučnim gestom i opet priveo Geulat haarecu oko 40.000 dunuma palestinskog zemljišta. Narodni posjed, koji je još početkom 1921. nakon 20-godišnjeg opstanka K. K. L. iznosio kojih 20.000 dunuma, povećan je time na 150.000 dunuma. On sačinjava danas od onih 800.000 dunuma zemljišta, koji su u židovskim rukama, velik i ugledan dio. K. K. L. znatno se približio I. C. A. koja posjeduje 300.000 dunuma, a pretekao je Zion Commonwealth za 40.000 dunuma.

Najveća čest novoga zemljišta, oko 30.000 dunuma, niže se na veliki kompleks zemljišta K. K. L. sa 19.000 dunuma južno od Nahalala, tako da je sad u Emeku nastao veliki zapadni blok od 50.000 dunuma.

Kupnjom daljnjih 3000 dunuma stvorio je K. K. L. most izmedju svojih zemljišta Džindžar (4.473 dunuma), koji su ležali izolirani na istoku Nahalala, i Rub-el i Nasra. Ovo zemljište kao i zemljište K. K. L. u Tel-Adasu i Merhaviji (ukupno 22.000 dunuma) zajedno sa zemljištem

rat će da raznaši o slijedećem: Što bi se zbililo, kad bi se cjelokupno Židovstvo protivilo provedbi i vršenju ovog zakona? Historički kontinuitet Židova (2. kriterij) ne bi time došao u opasnost. Ukinemo li posvema ovaj običaj, koji i onako ne zalazi duboko u naš način života, tad time ne ćemo raskinuti nikakove historijske ili kulturne veze. Ovaj običaj nadalje ništa ne doprinosi učvršćenju veze članova zajednice, što sada žive (3. kriterij!). I s odgojnog stanovišta (4. kriterij) ne možemo s tim propisom da se okoristimo, osim ako uzimemo u obzir formalni momenat, priviknuća na poslušnost spram zakona, no taj momenat dolazi kod svakog zakona, pa stoga sam za sebe ne dostaje kao motivacija. Konačno preostaje još apel na četvrti kriterij »historičkog nacionalnog osjećaja« (1. kriterij). Mislim, da u tom slučaju ovaj ne odlučuje pozitivno, jer naš slučaj nema historički-nacionalne važnosti. Prema tome ne dostaju općeni nacionalni razlozi, da prisile i nereligioznog Židova, da se zakona

drži i u slučaju, kad mu osporava važnost.

Protuprimjer daju nam propisi o jestvenicima, koji nam predstavljaju jedinstveni kompleks, koji je teško raskinuti. Što slijedi iz ispitivanja njihove obvezatnosti? Naša razmatranja u prošlom odsjeku jasno nam prikazuju, da bi općeno zabacjenje ovih propisa za historički kontinuitet židovstva i žid. narodnog života značilo veliku opasnost (2. kriterij), da su propisi o jestvenicima jedna od najjačih veza izmedju rastresenog židovstva (3. kriterij), nadalje da i odgojni momenat (4. kriterij) u tim propisima imade veliku ulogu. Historički nacionalni osjećaj (1. kriterij) ovdje dolazi u obzir, pa bi na ukinuće ovih opsežnih propisa, koji duboko zasjecaju u žid. privatni i javni život i koji su židovstvo od vjekada oštro karakterizirali i te kako reagirao. Iz tog slijedi potvrđenje obvezatnosti propisa o jestvenicima na osnovu naših kriterija i za nereligioznog nacionalnog Židova.

Da ćemo kod propisa o suboti doći do

Balfouria i novostečenim Afule (ukupno 30.000 dunuma), koja su vlasništvo »Zion Commonwealth« i »Mešeka«, sačinjavaju centralni blok Emeka, koji je time narasao na 60.000 dunuma.

Konačno proširuje K. K. L. svoj istočni blok, Nuris, koji iznaša 29.455 dunuma, kupnjom od 6000 dunuma na 35.000 dunuma.

Ako priračunamo još Jadjur s 15.000 dunuma (od toga su vlasništvo K. K. L. 3.800 dunuma), koji leži između zapadnoga bloka i lučkoga grada Hajfe, tad je porasao židovski posjed poljoprivrednog zemljišta u Emeku na 160.000 dunuma, od kojih otpadaju na K. K. L. 117.000 dunuma.

Otvaraju se nove perspektive, niču nove nade. Između zapadnog i centralnog bloka leži još samo mali kompleks zemljišta, koji priječi ujedinjenje i već mašta stvara zamamnu sliku, da će se, doskora, od Hajfe do Tiberijasa kročiti na suvislom židovskom zemljištu... No vratimo se opet trezvenoj sadašnjosti!

Novokupljena zemljišta su po mišljenju svih stručnjaka vrlo podesna za veliku kolonizaciju. Gotovo cijeli kompleks je aluvijalno zemljište, koje ima dovoljno vode i potrebni su tek neznatni izdaci za potpuno saniranje. I prometni je položaj vrlo povoljan. Ovo se zemljište od 30.000 dunuma proteže južno od Nahalala 7 km. s obje strane željezničke pruge Hajfa—Afule.

Ako se doznači 100 dunuma za svaku obitelj moći će se na novome zemljištu naseliti 400 obitelji kao poljoprivredne koloniste i kod sve većeg intenziviranja gospodarstva naći će i dvostruki broj obitelji svoj opstanak. Ako se nadalje uvaži, da se prema iskustvu mogu pored seljaka naseliti još mnogi obrtnici i naseljenici, tad je K. K. L. svojom posljednjom kupnjom stvorio osnov za egzistenciju od hiljadu novih naseljenika u Erec Jisraelu.

I kao što haluc prednjači židovskome narodu u borbi za narodnu domovinu, tako K. K. L. utire putove za cionističku organizaciju. Slijedivši zov iz redova naroda, K. K. L. znatno je prema naprijed pomakao židovsku zastavu u Emeku. U borama te zastave krije se mnogo drago-

cjenoga. Ona znači utočište za prognanu braću u cijelome svijetu, izbjavljenje dje-dovske grude iz sramotne zapuštenosti i kašnive neplodnosti, rasadište židovske etike i kulture, primjer, koji će podstrek-nuti arap. susjede, da u miroljubivom natecanju porade oko boljitka zemlje, i sigurno ne u posljednjem redu spašenje časti židovstva pred narodima svijeta. Tko ima odvažnost, da napusti tu zastavu!

K. K. L. izdao je prije kratkog vremena lozinku, da mu židovski narod mora staviti na raspolaganje sredstava za izbjavljenje od daljnjih 100.000 dunuma. G. Usiškin, predsjednik direktorijuma K. K. L. bio je na svome agitacionome putu kroz istočnu i zapadnu Evropu oduševljeni tumač ove parole. K. K. L. učinio je sad prvi odvažni korak da ostvari svoje obećanje prema židovskome narodu: kupio je polovicu od onih 100.000 dunuma, i ako je još nije isplatio. Na židovskome je narodu da on sad izvrši svoju dužnost i da daruje K. K. L. toliko, e bi on mogao savjesno ispuniti teške novčane obveze, koje su skopčane s ovom kupnjom, pa da onda može privedi i daljnjih 50.000 dunuma narodnome posjedu.

Svaki Židov, u kome još živi i najmanji tračak nade i želje za sretniju budućnost našega naroda, u kome još tinja iskra osjećaja za čast židovskoga imena, sigurno se danas veseli sa svim prijateljima K. K. L. nad velikom kupnjom zemljišta u Emeku. Iz ove radosti moraju svi Židovi svijeta crpiti novo oduševljenje i učvrstiti odluku, da izraze svoju zahvalnost K. K. L. za njegovu skrb time, da mu privedu sve većih darova.

Tišrijem započinje nova godina, koja ima da ostvari veliku parolu o izbjavljenju od 100.000dunuma zemljišta. Blagdani u mjesecu Tišrijju bili su vazda podstrek za najveću propagandu za K. K. L., ali i maksimum sabiranja i darovanja. To je ove godine potrebnije no ikad. K. K. L. ima ove godine, više no prije, pravo, da traži od židovskoga naroda najveću požrtvovnost.

Jer mi smo u Emeku, na putu k narodnoj domovini znatno napredovali.

pozitivnog rezultata razumije se samo po sebi, već obzirom na vanrednu važnost, što je imade institucija subote. No stvar je ipak malo drugačija, nego što je bila u prijašnjem slučaju, jer se pojedini propisi za subotu lako mogu da luče. U glavnome možemo da se držimo propisa subotnjih, no iz shvatljivih razloga smijemo se suprotstaviti pojedinim zabranama, kao što su nošenje malenih laganih predmeta, sviranje na glasoviru kao pratnja subotnjem pjevanju i t. d. Imade li za ovakav ili slični kompleks propisa opravdanja na osnovu naših kriterija? Mislim, da u tom slučaju, kraj suda stručnjaka, odlučuje i nacionalni osjećaj zajedno s nacionalno židovskim instinktom Židova, koji se općenito drži vjerskih propisa. Dapače čovjek poput Zaharije Fränkela, koji je zastupao konzervativno religiozno stanovište, pozivao se kod prepornih pojedinosti zakona na osjećaj naroda.

U vezi s time, treba da još jedamput istaknemo, da se ne ide za time, da se svaka pojednost zakona na njenu općenu

narodno-židovsku obvezatnost ispita. Obratno, polazimo s toga stanovišta, da unaprijed priznajemo obvezatnost zakona iz nacionalno-židovskih razloga, i da je primljeno kao baza našeg omladinskog odgoja. Tek za pojedinosti, kod kojih nastaju vanjske ili unutarnje zapreke, treba omogućiti stvarnu reviziju i neku općenu presudu, kojima treba da ustanovimo regulativu.

V.

Živimo u galutu. I ako obnova Erec Izraela sretno ispadne, dijaspora ne će tako skoro da postane quantité négligeable, ni sama po sebi, ni po svojoj važnosti za Erec Izrael. Naše razmatranje tiče se samo dijaspore; o pitanju zakona raspravljamo kao o »galutskom pitanju«. Za Erec Izrael, ne za današnji, za onaj budućnosti, pitanje je drugačije. Zajednička historička zemlja s mnoštvom svojih uspomena, zajednički historički jezik, školstvo, zajednički rad i život proizročit će mnoge tačke, koje su za nacionalnog Židova u dijaspori važne, ovdje

Gospodarski razvitak Palestine

Izvještaj, što ga je prof. Mead predložio cionističkoj Egzekutivi.

Kalifornijski profesor Elwood Mead, koji je danas općenito priznat kao jedan od prvih autoriteta na području gospodarstva, pohodio je prije nekoliko mjeseci na poziv cionističke Egzekutive Palestine, da dađe svoju stručnu ocijenu o židovskoj kolonizaciji. Već smo nekoliko puta izvijestili o raznim usmenim i pismenim izjavama ovog uvaženog stručnjaka glede našeg gospodarstva u Palestini, pa sada donasmo u bitnome i sadržaj izvještaja, što ga je Mead dao cionističkoj Egzekutivi u Londonu.

Mead u prvom redu ističe, da je imao prilike proučiti fundamente jedne civilizacije, koja tek nastaje, a kojoj se ipak mora pripisati velika važnost. Naglašava, da Palestina u gospodarskom pogledu pokazuje mnogo srodnosti s plodnom južnom Kalifornijom. Primjerice odgovara dolina duž palestinske obale od Gaze do Hajfe u svemu, izuzev možda nivo razvitka, nizini, što se prostire duž obale Južne Kalifornije od San Diega do San Barbare. Ljetne i zimske klimatske prilike gotovo su sasvim iste, pa se i u Palestini i u Kaliforniji mogu da gaje subtropski produkti. Ova sličnost proteže se i na unutrašnjost, pa u Kaliforniji imade mnogo dolina, koje nalikuju dolinama Esdraelona i Jezrela, Svi su ovi krajevi vrlo plodni. Od dolina Jordana i Mrtvog Mora dobit će gospodarstvo velike koristi, jer su ovi krajevi vanredno prikladni za sadjenje pamuka i sladorne trske. Lako mogu da opskrbe i udaljenije gradove voćem i povrćem, pa kako time neograničeno vladaju tržištem, postići će i bolje cijene.

Veća vrijednost tla u Kaliforniji rezultat je mnogogodišnjih investicija u novcu i primjene znanstvenih metoda kod obradbe tla. Gradski, seoski i ratarski razvitak primorja Južne Kalifornije stajao je mnogo stotina milijuna dolara, no ovi ogromni izdaci donijeli su ploda. Tlo, što se prvotno kupovalo po 5 dolara jutro, pretvoreno je u gajeve narandža, pa sada vrijedi i po 5000 dolara po jutru. Isti rezultati mogu se postići i u Palestini.

Nakon toga prikazuje Mead svoje prve

izgubiti na važnosti. Tako se moguće i neke uredbe »ceremonijalnog zakona« samo iz nacionalnih razloga ne će morati obdržavati.

Na svaki se način ponajprije moramo brinuti za sadašnjost i blisku budućnost, u kojoj se pitanje zakona u Erec Izraelu ne će znatno razlikovati od onog u galutu. Tko ide za socijalnom i kulturnom renesansom žid. naroda i tko živi u uvjerenju, da će i regenerirani žid. narod samo onda moći nešto osebjnog da stvori, ako ostane vjeran svojoj historijskoj osebjnosti, taj prije svega mora da zauzme pozitivan stav spram zakona religije. Ja vjerujem i nastojao sam, da obrazložim, da je vjernost zakonu jedna od najprešnijih i najfundamentalnijih zahtjeva nacionalno-židovske sadašnjosti. Od tog zahtjeva ne smije nitko da se povuče, ako mu je njegov židovski nacionalizam više od skupljanja novca u galuti i gradnje kuće u Erec Izraelu.

Vijesnik Povjereništva Židovskog narodnog fonda (Keren kajemet lejisrael)

Izkaz darova broj 14. za vrijeme od 16. VIII. do 10. IX. 1924.

OPĆI DAROVI.

Mitrovica: Mjesto brzovanja za vjenčanje Juliusa Pollaka daruje Žid. oml. kolo 10.—, Sigmund Gross 10.— 20.—

Zagreb: Drag. Büchler 40.—

Zenica: Samuel Trinkl 100.—, Lizi Kollmann, daruje prigodom uspješno polučenog ispita 25.—, Albert Alkalay daruje u kući Mario Atlas 20.—, Albert Atlas u istoj kući daruje 10.— 155.—
215.—

ŠKRABICE.

Ogulin: Milan Licht 103.25, L. Miesner 20.50, I. Unterberger 14.—, Braća Goldner 26.50
164.25

Mitrovica: Löwy i Weiss 72.75, Weiss i Löwy 31.75, Sig. Gross 25.—, Wiegenfeld F. 20.25, Felice Lustig 11.25, Gärtner Fani 11.—, S. Buchwald 9.—, Perl Mor 7.—, Rosenberg A. 6.—, Josip Krass 6.—, N. Klein 5.25, K. Kerekes 5.—, N. Kovač 3.—, J. Fleischmann 2.— 215.25

Karlovac: J. Rendeli 76.—, Schlossberg 53.—, S. Weiss 25.—, O. Rechnitzer 20.—, B. Gosti 18.50, F. Heksch 19.—, S. Weinberger 14.—, B. Beck 10.—, R. Glück 7.—, Herrnstein 5.—, J. Frölich 5.—, J. Berger 5.—, Tauber 4.50 265.—

Zagreb: Dr. A. Licht 362.—, Uprava Ž. N. F. 31.— 393.—

Našice: Salzberger 46.25, H. Singer 41.25, Mermelstein 100.—, Wegner 5.—, Preiss 11.—, Bartol Stein 40.—, Strauss 10.—, Žiga Eisler 42.—, Silberberg 25.—, Benedek 9.75, Aron Pollak 10.— 340.25

Zenica: Altarac Rifka 5.—, Atlas Mario 25.—, Atlas Salamon 20.—, Abinum Mazalta 10.—, Draštinover Eduard 27.50, Kraus Artur 163.—, Adolf Kwartler 16.—, Liebling Hermann 25.—, Levi Sandor 14.—, Levi Zadik 5.—, Levi H. Samuel 10.—, Levi Simha 10.—, Montiljo Juda 20.—, Montilja Samuel 4.—, Gdja Mondenach 20.—, Ozmo Elias 10.—, Pinto Benjamin 12.50, Paps Samuel 10.—, Oto Pitković 7.25, Josefina Schönwald 40.—, Salom Moric 13.25, Salom Zadik 10.—, Salom Ješua 10.—, Trinkl Samuel 107.—, Trinkl S. Rafael 5.—, Trinkl J. Rafael 10.—, Trinkl Salamon 21.—, Trinkl Rifka 15.—, Weiss Oto 63.—, Žid. nac. društvo 19.—, Hram 47.50 775.—

Rogatica: Blanka Levi 15.—, Luna Levi 25.—, Sari Danon 57.50, Rozzi Katan 21.—, J. Marschal 7.50, Salamon Papo 3.75, Simon Levi 10.—, Mazalta Katan 36.75, Flora Danon 4.—, Moric Katan 3.—, Hram 11.50 195.—
2347.75

MASLINE.

Našice: Prigodom Berit Mika u kući g. Vilima Kohna, na ime sina Dragutina za Herzlovu šumu daruju: Salzberger 30.—, Gomboš 10.—, Singer 20.—, Mermelstein 30.—, Bertul Stein 20.—, Sulić 20.—, Bernfest 20.—, Benedik 10.—, N. K. 10.—

Josip Epstein, Daruvar 50.—, Hinko Wollner 20.—, Miško Weiss 10.—, Vilim Kohn 50.— 300.—

Bjelovar: U gaj pok. Slavka Fürsta daruje Ignac Fürst 300.—
600.—

TORA DAROVI.

Mitrovica: Sigmund Gross 25.—

Zenica: Samuel Trinkl 25.—

Zagreb: Mano Adler 100.—, Albert Ozma 80.—, Dr. R. Pollak 80.—, David Herzog 100.— 360.—

Bjelovar: Lav. Kraus 10.—, Makso Stern 25.— 35.—
445.—

DAROVI ZEMLJE.

Mitrovica: Na dan obljetnice dra Teodora Herzla sabrano 475.—

Tuzla: Na Herzlov spomen dan sabrano 775.—

Sanski Most: Prigodom Herzlove spomen-slave sabrano 275.—

Novi Sad: 459.75

Štip: Društvo »Mikve Israel« sabralo 690.—

Virovitica: Po gdjici Štefi Kraus i Fredi Krausu sabrano: Bozo Fuhrmann 10.—, Pajtaš 40.—, Parna pilana 100.—, H. Streng 10.—, Feldmann 10.—, Herrnheiser 10.—, Bing 10.—, Dr. Singer 20.—, Bauer 10.—, Reich 20.—, N. N. 20.—, Bohm 20.—, M. Schwarz 10.—, St. Kraus 15.—, Josip Benedik 10.—, Bauer 10.—, N. N. 30.—, Josip Schwartz 30.—, Licetner 10.—, Klein 5.—, Altstädter 5.—, N. N. 25.—, Goldberger A. 10.—, Artur Venetianer 10.— 450.—

Travnik: 25.—

Zavidović: Na vjenčanju Santo Altarac sa Sofijom sabrano 250.—

Sisak: Adela Weiss 100.—

Daruvar: Leopold Strauss 100.—

Bjelovar: Na Herzlov spomen-dan sabrano: »Degel Jehuda« 250.—, »Teodor Herzl« 150.—, po 100.—: Ing. Filip Rosenzweig, Dr. Bela Milhofer, Aleksander Steiner, dr. Dragutin Ländler, Lavoslav Hirschl, Samuel Lauš, po 50.—: dr. Hinko Gotlieb, Lavoslav Beck, po 30.—: Ing. Leo Kraus, N. Wolkenfeld, po 25.—: Ing. Aurel Špiller, Dragutin Grünhut, N. N. Bernhard Kraus, Haim Montilja, Bela Bürgner prof. Semnic, prof. Šaj, N. Heves, Jakob Fürst, Aleksander Beck, Adolf Haas, po 10.—: Jelka Ackermann, Dragutin Wolf, Berthold Tauber, Josip Pollak, N. Goldmann, N. Deutsch, Mirko Weber, Pavao Berger, Ernest Tauber, Joža Rosenberg, Joža Weber 1570.—

Zagreb: Na Herzl-dan sabrali: dr. Mavro Kandel 550.—, dr. Hugo Bauer 1400.—, N. N. 200.—, Prigodom zaruka Vera Berl—Roman Schmutzer daruju po 200.—: Žiga Reiss, po 1000.— M. Schlesinger, po 300.—: Eugen Berl, po 150.— R.

Schmutzer, po 100.—: M. Reiss, L. Heimbach, M. Sirmay, H. Schlesinger, dr. Poltz, Grüwald, Neutrer, Jaques Reiss, dr. A. Licht, dr. H. Kon, F. Büchler, B. Grüwald, S. Schotten, N. N. 50.— 4950.—

10119.75

DJEČJI SABIRNI ARCI.

Ogulin: Lea Licht i Oto Bödör sabrali: Braća Zimmermann 100.—, Flora Goldner 10.—, Ernest Goldner 10.—, Goldmann 10.—, I. Gerner 10.—, M. Licht 20.—, I. Unterberger 5.—, Hugo i Viktor Miesner 20.—, Žiga Miesner 10.—, Olga Bödör 10.—, I. Rendeli 10.—, I. Hripko 10.—, I. Schwarz 5.—, I. Pollak 10.— 240.—

DAROVNA KNJIGA.

Križevci: Prigodom vjenčanja Marta Buchsbaum—Mavro Glük sabrano 440.—

PREGLED.

Iz Hrvatske, Slavonije i Dalmacije 10782.75
Iz Srbije 690.—
Iz Bosne 2475.—
Iz Vojvodine 459.75

14407.50

Od 1. januara do 11. septembra 1924. umišlo svega **Dinara** 272.198.70.

PRICHE ZA ŽIDOVSKU DJECU.

Uprava Keren Kajemet Lejisrael u Zagrebu izdala je ovu knjigu, koja je pored lijepoga sadržaja i vrlo lijepo opremljena. Knjiga se može dobiti kod uprave uz CIJENU OD DIN 25.—. Pošto zaliha nije velika, upozorujemo reflektante, da odmah naruče ovu knjigu, jer se kasnije narudžbe ne će moći uvažiti.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „M A C H E R“

Centralna Banka za Trgovinu, Obrt i Industriju d. d.

Jelačićev trg broj 4 (vlastita palača)
Dionička glavica: Din. 80,000.000.—
Brzovani: Centrobanka.

Zagreb

Telef.: Devizni odio: 3-07, 10-77, 13-33;
noćna služba: 7-78; mjenjačnica: 5-56;
kućna cen.: 2-85, 7-13, 7-96, 11-94, i 12-23.

Podružnice: Brod n/S., Djakovo, Ivanec, Karlovac, Klanjec, Krapina, Koprivnica, Maribor, Novi-Sad, Požega, Ruma, Varaždin i Vel. Trgovište. — Afilirani zavodi: u svim većim trgovačkim središtima Jugoslavije — Izravne veze: sa prvorazrednim bankama u cijeloj Europi i Americi.

Prima uloške na knjižice i na tekući račun uz najkulantniji kamatnjak — Eskomptira mjenice i devize — Financira i osniva obrtnička, trgovačka i industrijalna poduzeća — Kupuje i prodaje valute, devize vrijednosne papire — Burzovne naloge obavlja kulantno i točno — Izdaje čekove i kreditna pisma, te obavlja isplate na temelju akreditiva na sva tu- i inozemna mjesta.

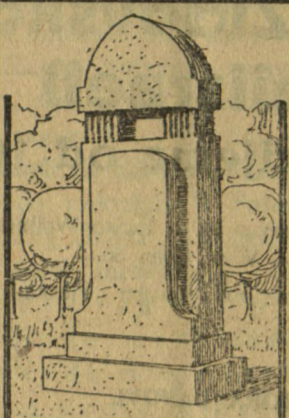
TRAŽIM JEDNOG NAUČNIKA
za moju trgovinu mješovite robe. Bernard
Klein, Sisak.

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. d.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovalica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Mirko Weiss
Maksimirska cesta 46.
Klesarska industrija
i kiparstvo

Veliki izbor nadgrobnih spomenika iz mramora, švedskog i šleskog granita. Izvadjaju sve u klesarski i kiparski obrt spadajuće poslove kao i izradbu

Mramornih ploča
za gradeње i pokucstvo.
Osobito umjerene cijene

INSTALACIONI ZAVOD
MILAN FREIBERGER
BAKAČEVA ULICA BR. 5 ZAGREB TELEFON
BROJ 6-14

UVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRALA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMOTORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFONA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE STRUKE.

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Brhovecova 13 ZAGREB Telefon 19-63

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih posjela

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEW FABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.
Dioničarsko društvo
„**MERKUR**“
vletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

SIDRO d. d.

za trgovinu željezom Zagreb
Vlaška ul. 40. Telefon br. 69 i 21-30

Komisijono skladište tt.
Gebrüder Böhler & Co. A.-G.
Wien Berlin

Očjel za alat i konstrukcije
St. Egydy-er Eisen- und Stahlindustrie-gesellschaft in Wien
Turpije Anker Fischer, žice i užeta od žice

Wiener Bank-Verein

Hrvatska podružnica Zagreb
Jurišićeva ul. 22
Brzozjavni naslov: BANKVEREIN
Obavlja sve bankovne transakcije

Prva banatska fabrika makarona i testa
a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)

Telefon 271-272 Brzozjavi: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrste tjesta iz garantovane čiste banatske krupice (gries) po napuljskom sistemu uz najpovoljnije cijene.

Naročito preporuča
košer šel pesah

fabrikate, ko'i se proizvadjaju po nadzopom bečkerečkog nadrabinata
Glavno zastupstvo za Zagreb
Makso Weiss

BERSON

Gumene pete i
Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

Studentica

eksportne akademije iz dobre židovske obitelji traži SOBU i eventualno opskrbu kod bolje porodice, mjesto plate podučavala bi djecu u svim predmetima nižih razreda gimnazije, trgov. škole i trgovačke akademije. Adresa u upravi lista.

PAMUK A. ROMANO MOLINO
ZAGREB, žutica platno
sve vrsti i u svim brojevima Boškovićeva ulica broj 15 šifoni
Žuti — bijeli — farbani Brzozjavi: DIANA Telefon broj 23-66 vata (za poplune)

Tražite li elegantne cipele

za proljeće i ljeto, izvolite razgledati naše izloge i uvjerite se o **jeftine cijene!**

ŠANDOR EBENŠPANGER
Skladište cipela Ilica 2